

Η θυσία της Λευκοθέας Καλλονής στο "Μεσόγειον Έρμα" της Λέσβου

του Αριστείδη Στυλ. Κυριαζή

Περί Ένάλου θρῦλος:⁽¹⁾

Εἶπε λοιπόν ὁ Πιττακός, ὅτι ἡ ἱστορία αὐτὴ εἶναι περίφημος καὶ λέγεται ἀπὸ πολλοῦς. Σύμφωνα μὲ ἓνα χρησμό πού δόθηκε πρὸς τοὺς πρῶτους ἐποίκους τῆς Λέσβου, ὅταν κατὰ τὸν πλοῦν των συναντήσουν ἓνα ἔρμα ⁽²⁾ πού καλεῖται Μεσόγειον, τότε νά ρίψουν ἐκεῖ ἓνα ταῦρον διὰ τὸν Ποσειδῶνα, διὰ δέ τὴν Ἀμφιτρίτην καὶ τὰς Νηρηΐδας μίαν παρθένον ζωντανήν. Ἐπτά ἦσαν οἱ ἀρχηγοὶ καὶ βασιλεῖς, ὄγδοος δέ ὁ Ἐχέλαος, τὸν ὁποῖον δελφικός χρησμός εἶχεν ὀρίσει ἀρχηγόν τῆς ἀποικίας. Καὶ αὐτὸς μὲν ἦτο ἀκόμη ἄγαμος, οἱ δέ ἑπτὰ πού εἶχαν θυγατέρας παρθένους ἔρριψαν μεταξύ των κλῆρον, καὶ αὐτὸς ἔπεσεν εἰς τὴν θυγατέραν τοῦ Σμινθέως. Τὴν ἐστόλισαν λοιπόν μὲ χρυσὰ κοσμήματα καὶ ὠραῖα φορέματα, καί, ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸν ὀρισθέντα τόπον ἔμελλον νά προσευχηθοῦν καὶ νά τὴν ρίψουν εἰς τὴν θάλασσαν. ⁽³⁾

Το παραπάνω κείμενο του ιστορικού και βιογράφου Πλουτάρχου, αναφέρεται στην εποίκηση της Λέσβου από τους Αιολο-Βοιωτούς, υπό την αρχηγία του βασιλιά της Αρκαδίας Εχέλαου, γιου του Πενθίλου, εγγονού του Ορέστη και δισέγγονου του Αγαμέμνονα, που ολοκληρώθηκε κατά τον γεωγράφο Στράβωνα ⁽⁴⁾ από τον γιο του Εχέλαου, τον Γρα, όταν μετά τον Γρανικό ποταμό πήγε στη Λέσβο το 1054 π. Χ. εκατόν τριάντα χρόνια ⁽⁵⁾ ύστερα από την άλωση της Τροίας. ⁽⁶⁾

Φωτο 1

Χάρτης του Αρχαιολόγου Ιωάννη Κοντή με τις αρχαίες πόλεις

Το 1928, ο Απόστολος Αρβανιτόπουλος, καθηγητής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, γράφει στην Εγκυκλοπαίδεια "Ελευθερουδάκη":

"Γέρον: Υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, ἐπώνυμος ἥρωσ τῆς ὁμωνύμου πόλεως ἐν Λέσβῳ, ἡ ὁποία διατήρησε καὶ μέχρι σήμερον τὸ ἀρχαῖον ὄνομα ἐν τῷ χωρίῳ Γεράνι, πλησίον τῆς Ἀρίσβης. Ἐκεῖ ἐτιμᾶτο ἰδιαιτέρως ὁ Ποσειδῶν διὰ θυσίας ταύρων, θυομένων ἐδίως εἰς τὸν μέσον Κόλπον, τὸν λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων "Μεσόγειον Έρμα", σήμερον δέ Κόλπον Καλλονῆς".

Επίσης το 1928, ο Γεράσιμος Καψάλης, πρόεδρος του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, γράφει στην "Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια- Πυρσός", τις ίδιες πανομοιότυπες πληροφορίες και απόψεις με εκείνες του καθηγητή Αρχαιολογίας Απόστολου Αρβανιτόπουλου.

Στο "Μεσόγειον Έρμα" εἰς τὸν Ὄρμον εἰς τὸ Μέσσον τῆς γῆς τῆς Λέσβου, στον αποκαλούμενο σήμερα Κόλπο της Καλλονῆς, με το ὁμώνυμο Λεκανοπέδιο, δεσπόζει καὶ εἶναι επισκέψιμος ὁ μεγαλύτερος τόπος λατρείας τοῦ νησιοῦ, με τὸ ἀρχαῖο ὄνομα "Ἱερὸν τῶν Μέσσω", ὁ Ναὸς τοῦ Δία τῆς Ἥρας καὶ τοῦ Διόνυσου, τὸ Κοινὸ ὅλων τῶν Λεσβίων γνωστὸ καὶ γιὰ τὰ Καλλιστεία τῆς ἀρχαιότητος που τιμοῦσαν τὸ κάλλος τῶν Λεσβίδων, που συμβολικὰ υμνεῖ ὁ Ὅμηρος στὴν ἐκκλήση τοῦ Αγαμέμνονα ὅταν γιὰ νὰ ξεμανίσῃ καὶ ἐπανεέλθῃ ὁ Ἀχιλλεὺς στὴ μάχη ὑποσχέθηκε νὰ τοῦ δώσῃ ἑπτὰ πόλεις τῆς Λέσβου:

"καὶ ἀκόμα θά τοῦ δώσω ἑπτὰ Λεσβίδες, λαμπρὰ ἄξιες στίς τέχνες,
οἱ ὁποῖες νικοῦσαν στὸ κάλλος τὸ γένος τῶν γυναικῶν,
ἐκεῖνες πού εἶχα διαλέξει ὅταν αὐτὸς πόρθησε τὴν καλοκτισμένη Λέσβο". ⁽⁷⁾

Οἱ ἑπτὰ Λεσβίδες εἶναι οἱ ἕξι θυγατέρες-πόλεις τοῦ Μάκαρα (Μυτιλήνη, Μήθυμα, Ἄντισσα, Ἴσσα, Ἀρίσβα, Αγαμήδη) με ἐβδόμη τὴν Βρῆσιδα, τοῦ Βρῆσι, ἱερέα τοῦ Βρῆσιῶ Διόνυσου. ⁽⁸⁾

Κοντὰ στὸ Ἱερὸ τῶν Μέσσω, βρῆσκονται οἱ θέσεις τριῶν ἀπὸ τῆς ἑπτὰ Λεσβίδες:

Ἡ **Αρίσβα**: Σε ἀκτῖνα 8 χιλιομέτρων ΒΔ, βρῆσκονται τὰ ερείπια τῆς Ἀρίσβης που κατέστρεψαν οἱ Μήθυμναῖοι, τὸν 5^ο π. Χ. αἰῶνα.

Η **Ίσσα**: Σε ακτίνα 15 χιλιομέτρων Δυτικά δεσπόζει στον ομώνυμο λόφο, η πόλη της νύμφης Ίσας που την ερωτεύθηκε ο Απόλλωνας και με τον Ερμή απέκτησε τον Μάντη Πρύλι, ο οποίος προείπε το 1184 π. Χ. στον Αγαμέμνονα που τον επισκέφθηκε στην Ίσσα, ότι η επί εννέα χρόνια απόρθητη Τροία θα πέσει εφόσον κατασκευασθεί ο Δούρειος Ίππος.

Η **Αγαμήδη**: Σε ακτίνα 800 μέτρων Ανατολικά-Νοτιοανατολικά του ιερού των Μέσων στη θέση Κρουονέρι, που ταυτίζεται *"με τον αρχαίο τόπο Αγαμήδη και τη διάσημη ομώνυμη κρήνη"*.⁽⁹⁾

Σε ακτίνα 5 χιλιομέτρων Ν-ΝΔ, βρίσκονται τα ερείπια της πόλεως της Πύρρας βυθισμένης από το σεισμό του 231 π. Χ. Εκεί γεννήθηκε ο επικός ποιητής και μουσικός Λέσχης ο Αισχυλίνου Πυρραίος, ο οποίος το 708 π. Χ. έγραψε το κυκλικό έπος "Μικρά Ιλιάς" για τα μετά την "Ιλιάδα" του Ομήρου γεγονότα δηλαδή τα μετά την ταφή του Έκτορα μέχρι την είσοδο του Δούρειου Ίππου στην Τροία.

Το έτος 606 π. Χ. έζησαν στην Πύρρα συνεξόριστοι η κατά τον Πλάτωνα δεκάτη μούσα, η Ερέσια Σαπφώ και ο Μυτιληναίος ποιητής Αλκαίος.

Την τριετία 345-342 π. Χ. ο Αριστοτέλης και ο μαθητής και διάδοχός του στην Περιπατητική Σχολή Αθηνών ο Ερέσιος Θεόφραστος, μελέτησαν τον από την Πύρρα ονομασθέντα Πυρραίο Εύριπο.

Τον 2^ο μ. Χ. αιώνα, την Πύρρα ύμνησε και περιέγραψε στο πρώτο ελληνικό βουκολικό μυθιστόρημα "Δάφνις και Χλόη" ο Μυτιληναίος Αύλος Πομπήιος Λόγγος Διονυσόδωρος.⁽¹⁰⁾

Φωτο 2

Ποσειδών και Αμφιτρίτη του Gianì Felice, 1802

Ο Πλούταρχος προσθέτει ότι: *«καθώς ιστορεί ο Μυρσίλος ο Λέσβιος, όταν σύμφωνα με χρησμό της Αμφιτρίτης οί Πενθιλιίδες έριξαν στη θάλασσα την θυγατέρα του Σμινθέως, ο Έναλος ο Αιολεϋς πού την αγαπούσε έπεσε στη θάλασσα και βγήκε σώος σε μία άκτή της Λέσβου βοηθούμενος από ένα δελφίνι»*.⁽¹¹⁾

Επιπλέον τον 3^ο π. Χ. αιώνα ο Αντικλειδής ο Αθηναίος, γράφει για την αναφερόμενη εποίκηση της Λέσβου: *«ότι ο Έναλος διηγήθηκε τον τρόπο της σωτηρίας και ότι η μέν παρθένος διέτριβε με τίς Νηρηίδες αυτός δέ έβασκε τους ίππους του Ποσειδώνος, και επίσης όταν κάποτε ένα μεγάλο επερχόμενο κύμα τον έβγαλε στην άκτή αυτός βρέθηκε να κρατά στα χέρια του ένα θαυμάσιο χρυσό κύπελλο σαν τό χάλκινο πού είχαν οί άλλοι έποικοι της Λέσβου»*.⁽¹²⁾

Η Λευκοθέα *«ονομάζεται από τό λευκόν του άφρου της θαλάσσης»*.⁽¹³⁾ Και ο Μηθυμναίος Μυρσίλος, τον 3^ο π. Χ. αιώνα όχι μόνο την κόρη του Κάδμου, την θεά Ινώ, έλεγε Λευκοθέα, αλλά και τις θαλάσσιες θεότητες, *«τάς Νηρηίδας Λευκοθέας ονομάζει»*.⁽¹⁴⁾

Εκτός από το μύθο της Λευκοθέας-Καλλονής που θυσιάστηκε στα νερά του Κόλπου Καλλονής επειδή η γυναίκα του Ποσειδώνος, η Αμφιτρίτη, δεν ανεχόταν άλλη καλλονή πιο όμορφη από αυτήν, έχει καταγραφεί από τον ελεγειακό ποιητή Παρθένιο και ο κατά 140 χρόνια προγενέστερος μύθος, της Απριάτης, που αναφέρεται στην έναρξη του Τρωικού πολέμου και σύμφωνα με αυτόν:

«Καθώς ιστορεί ο Εϋφορίων στο μυθολογικό έπος "Θραΐ", η Απριάτη ήταν κόρη της Λέσβου και ο Τράμβηλος ο Τελαμώνιος πού την έρωτεύθηκε προσπαθούσε με πολλά μέσα να βρει ανταπόκριση αλλά εκείνη δέν ένέδιδε καθόλου, όταν όμως η Απριάτη πορευόταν μαζί με τίς θεραπαινίδες της προς τό πατρικό της χωριό τό όποιο ήταν πλησίον της θαλάσσης, τότε ο Τράμβηλος με δόλο και άπάτη έστησε ένέδρα και την αίχμαλώτισε, καθώς δέ εκείνη υπερασπιζόταν σθεναρά την παρθενίαν της, όργισθείς ο Τράμβηλος την έριξε στη θάλασσα πού ήταν βαθιά κοντά στην άκτή και έτσι αυτή χάθηκε, άν και μερικοί είπαν πώς έπεσε στη θάλασσα όταν εκείνος την κυνηγοϋσε».⁽¹⁵⁾

Συνεχίζοντας ο Παρθένιος γράφει ότι ο Τράμβηλος έχοντας ενοχές από τον πνιγμό της Απριάτης, αν και ήταν πρώτος εξάδελφος του Αχιλλέα, συμμάχησε με τους ντόπιους εναντίον των εισβολέων συμπατριωτών του και έπεσε στη μάχη, το 1194 π. Χ. και μάλιστα τότε *"ό Αχιλλεύς, λίγο πριν ό ήρωας της Λέσβου Τράμβηλος πεθάνει, θαυμάζοντας την εύφυχία του, τόν ρώτησε ποιός είναι και από πού, όταν δέ άκουσε ότι ήταν ό γιός του Τελαμώνος, πολύ*

λυπήθηκε και πάνω στην άμμώδη άκρογιαλιά μεγάλο μνήμα έφτιαξε, τό όνομαζόμενο 'Ηρώον Τραμβήλου", που υπήρχε μέχρι τον 1^ο μ. Χ. αιώνα, τότε που έζησε ο ποιητής Παρθένιος.

Αλλά και σήμερα στο ψαροχώρι Νυφίδα του Κόλπου Καλλονής διασώζεται παρόμοιος μύθος για πνιγμό παρθένας καλλονής στη θάλασσα, που μου διηγήθηκε πέρουσι ο Πολιχνιάτης Χαρίλαος Στεφανής:

"Ένας πειρατής, μπορεί κι ο ξακουστός Μπαρμπαρόσα, σαν ήλθε στον Κόλπο και ξαπόστασε εδώ στην αμμουδιά, είδε μια μικρή πανέμορφη Νύφη να περπατά για το γάμο της μαζί με άλλες όμορφες που τη συνόδευαν και την τραγουδούσαν. Του άρεσε και με πονηριά πλησίασε να της ευχηθεί "καλά στέφανα", μα απότομα τη φίλησε και προσπάθησε να την αρπάξει. Εκείνη τον αποπήρε κι έτρεξε να ξεφύγει μέσα από τον αμπελώνα στο βουνό. Από το γρήγορο τρεχαλητό, έχασε το παπούτσι της και γι' αυτό από τότε, τον τόπο που τη φίλησε τον λένε Φλου, τον Κάμπο που έτρεχε Αμπέλια, το πρώτο βουνό Παπούτσι και το χωριό Νυφίδα. Η Νύφη δεν τον ήθελε και καθώς έτρεχε να ξεφύγει, έπεσε στην ακτή που η θάλασσα είναι βαθιά και πνίγηκε!" ⁽¹⁶⁾

Εκτός από τα παραπάνω η Καλλονή αναφέρεται ως πρόσωπο και μάλιστα ως θεά από τον Αριστοφάνη όπου στο έργο του Ειρήνη καταγράφει: «Αλλά εάν κάποιος από εσάς είναι μυημένος στά Καβείρια Μυστήρια τής Σαμοθράκης τώρα άς προσευχηθεί στην Καλλονή». ⁽¹⁷⁾

Αλλά και ο Πλάτων καταγράφει στο Συμπόσιο: «Ως Μοΐρα λοιπόν (σ. σ. θεά του πεπρωμένου) καί Είλειθνια (σ. σ. θεά του τοκετού) έπιστατεί εις τήν γένεσιν ή Καλλονή». ⁽¹⁸⁾

Πρόσφατα ο Γερμανός χημικός Andreas Woyke, μνημονεύοντας την αναφορά του Πλάτωνα για τη θεά Καλλονή, υποστήριξε ότι: «Η Καλλονή επιδρά ως θεϊκή αρχή σε όλες τις δημιουργικές διεργασίες στη φύση και στον ανθρώπινο τομέα». ⁽¹⁹⁾

Το 1868 ο Γερμανός καθηγητής του Πανεπιστημίου της Βόννης Hermann Usener μνημονεύοντας τις παραπάνω αναφορές του Αριστοφάνη και του Πλάτωνα υποστηρίζει ότι η Καλλονή είναι θεότητα της ομορφιάς και ταυτίζεται με την Ζηρυνθία Εκάτη των Μυστηρίων Σαμοθράκης. ⁽²⁰⁾

Φωτο 3

Λευκοθέα και Βάκχος, σχέδιο αγάλματος του Ιρλανδού John Henry Foley

Το 1890, ο Γερμανός ιστορικός Karl Tumpel στον δεύτερο τόμο του Αναλυτικού Λεξικού της Ελληνικής και Ρωμαϊκής Μυθολογίας, του Wilhelm Roscher, υποστήριξε:

α) Η Καλλονή του Συμποσίου του Πλάτωνα είναι η θεά της ομορφιάς, η ίδια η Αφροδίτη.

β) Οι Ρόδιοι, ονόμαζαν ειρωνικά Καλλονή την Κασσιόπεια, που ανταγωνιζόταν τις Νηρηίδες για το κάλλος με αποτέλεσμα να οργισθεί ο Ποσειδώνας και ο σύζυγός της, ο Κηφεύς, βασιλιάς της Φοινικικής Αιθιοπίας, για να κατευνάσει τον θεό εγκατέλειψε στη θάλασσα την κόρη του Ανδρομέδα, που την έσωσε ο Περσέας.

γ) Στη Λέσβο, το όνομα Καλλονή διατηρείται ακόμη και σήμερα στον Κόλπο, στο σημερινό Δήμο και στα Βυζαντινά χρόνια στο Φρούριο της Καλλονής. Η παρθένα που ρίπτονταν στα ύδατα ή η μητέρα της, θα έπρεπε με κάποιον τρόπο να έφερε το όνομα "Καλλονή" και το "μεσόγειον έρμα" που αποτελούσε τον τόπο των ανθρωποθυσιών, δεν μπορεί παρά να είναι ο σημερινός χαρακτηριστικός Κόλπος της Καλλονής Λέσβου. Ο μύθος της ανθρωποθυσίας στα ύδατα είναι κοινός στη Ρόδο, στη Σαμοθράκη και στη Λέσβο. Τα τρία αυτά νησιά φέρουν το όνομα Αιθιοπία. Στην Σαμοθράκη η Καλλονή ταυτίζεται με την Αφροδίτη-Καβείρα, στη Ρόδο με τη Λευκοθέα-Κάφειρα και στη Λέσβο με τη Λευκοθέα-Καλλονή.

δ) Ο μύθος της Φιλισταίας Ιόππης, γυναίκας του Κηφέα κατά τον οποίο η Ανδρομέδα δέθηκε σε βράχο της Φοινικικής Ιόππης (σημερινής Χάιφα της οποίας κατά τον Otto Gruppe, το ντόπιο όνομά της Ιαrho σημαίνει Καλλονή), συγγενεύει με το μύθο της θεάς της Συρίας Ατεργάτης-Δέρκετω (Αφροδίτης) που ρίχτηκε σε λίμνη και με τη λατρεία του νερού στα τρία αναφερόμενα Ελληνικά νησιά. ⁽²¹⁾

Φωτο 4

Η Λευκοθέα-Ινώ στο Λούβρο, του Γάλλου *Jean-Jules Allasseur*, 1862

Στη Λέσβο, εκτός από τη λατρεία της Λευκοθέας Καλλονής, έχουν καταγραφεί "οκτώ ονομασίες που προέρχονται από τη λατρεία του Ποσειδώνα, ένα αρκετά υψηλό ποσοστό σε σύγκριση με άλλα μέρη της Ελλάδας".⁽²²⁾ Ιδιαίτερα λατρεύτηκε ως "Ποσειδών Έναλος ή Ενάλιος στον οποίο τη μορφή είχαν ενσωματωθεί οι παραδόσεις για τον ήρωα Έναλο. Στις εν λόγω παραδόσεις υποκρύπτεται αναμφίβολα το γνωστό και συχνά επαναλαμβανόμενο αρχέτυπο του ήρωα-σωτήρα, που κερδίζει τη σύζυγό του ύστερα από αγώνα με κάποια υπερφυσική δύναμη (στοιχείο)- αρχέτυπο που ανάγεται στο ηρωικό στάδιο του κοινωνικού γίγνεσθαι".⁽²³⁾

Για την σημερινή ονομασία του Κόλπου Καλλονής και της ομώνυμης Κωμοπόλεως παραθέτω στη συνέχεια τέσσερις απόψεις που διατυπώθηκαν χρονολογικά από το 1938 μέχρι το 2012:

Α) Το 1938, ο Μητροπολίτης Παραμυθίας Αθηναγόρας δημοσίευσε, στο Παράρτημα Γ' 1938 του Δελτίου της Ιεράς Μητροπόλεως Μηθύμνης, την εργασία του για τις ονομασίες της Αχερώνης και της Καλλονής Λέσβου όπου στη σελίδα 109 υποστήριξε ότι: "διά τοῦ καλ ἤ gal γραφόμενα, ἀναφέρονται εἰς τό ὕδωρ ὡς καί ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Σανσκριτικά *Kalam-Kamat* σημαίνει πεδιάδα, δηλαδή γῆ ὕδατοπότιστον, ἔνυγρον" και στη σελίδα 110 προσθέτει "ἡ ἡμετέρα Καλλονή, εἰς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν τοῦ ὕδατος ἀναφερομένη, σημαίνει τόπον κατακλυζόμενον ὑπὸ ὕδάτων ποταμίων ἢ ἄλλων" επίσης για την ονομασία της Αχερώνης της πρωτεύουσας των επτά χωρίων της Καλλονής σημειώνει στη σελ. 111 ότι "ἡ λέξις ἄχ σημαίνει ὕδωρ" και τελικά συμπεραίνει ότι "ἡ Καλλονή-Αχερών, ἔλαβε τό ὄνομα αὐτῆς ἐκ τῶν πολλῶν καί καλλίστων ὕδάτων αὐτῆς, χωρὶς ἐν τούτοις νά ἀπωλέσῃ τὴν ἔννοιαν, ἣν συνήθως ἀποδίδομεν εἰς τὴν λέξιν καλός, κάλλος, καλλονή, αἱ ὁποῖαι ἐπίσης ἔχουν ἄμεσον σχέσιν μέ τό ὕδωρ· καλός εἶναι ὁ εὖμορφος, ὁ ὠραῖος, ὁ στιλπνός· ἀλλά καλόν εἶναι καί τό ἠθικόν κάλλος, ἡ ἀρετή ἀντιθέτως πρὸς τό αἰσχρόν· καί καλλονή ἢ κάλλος ἐπίσης ἡ εὖμορφία, ἡ ὠραιότης, ἡ ἀσπράδα, ἡ καθαριότης· καλύνω=ἐξωραίζω· καλλωπίζω κάμνω τό πρόσωπον ὠραῖον· πῶς; διά τοῦ ὕδατος".⁽²⁴⁾

Β) Το 1987, ο Βάσος Καπάνταης ισχυρίστηκε ότι η ονομασία της κωμοπόλεως Καλλονής προέρχεται από το λόφο «Κόλωνα» επισημαίνοντας ότι «η ίδια περιοχή του ΚΟΛΩΝΑ ή Κολώνα=κίων, λέγεται σήμερα και Τσόνια=Κιόνια=κολωνάκια» συμπεραίνοντας: «Τι φυσικώτερο, λοιπόν, ο ξεχασμένος Κόλωνας, στο νοτιοδυτικό μέρος του κάμπου, να έδωσε από παλιά το όνομά του στους κατοίκους και στον κόλπο». ⁽²⁵⁾

Γ) Το 1996, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Lumiere της Λυόν, Guy Labarre, βασιζόμενος σε επιγραφή της Φλαβιανής περιόδου 70-96 μ. Χ. που βρέθηκε το 1969 στην αγορά της αρχαίας Εφέσου, όπου καταγράφονται «περιοχές, εθνότητες και πόλεις της διοικήσεως Περγάμου, όπου συν τοις άλλοις περιλαμβάνονται οι "Χεῖοι", οι "Μιτυληναῖοι" και οι "Καλληνεῖς"» ⁽²⁶⁾ υποστήριξε ότι:

«Το όνομα Καλληνεῖς χαρακτηρίζει τις πόλεις της Λέσβου πλην Μυτιλήνης, που συνεδρίαζαν στο ναό των Μέσσων, κοντά στη σημερινή Καλλονή. Ο όρος Καλληνεῖς είναι δηλαδή πρόγονος του σημερινού τοπωνυμίου Καλλονή. "Καλληνεῖς" ήταν πιθανώς συλλογικός όρος που περιελάμβανε τις πόλεις του νησιού με την εξαίρεση της μεγαλύτερης και τυπικά ελεύθερης (Μυτιλήνης)». ⁽²⁷⁾

Δ) Το 2012, στα "Καλλονιάτικα", υποστηρίξαμε με την σύζυγό μου Κωνσταντίνα Βάκκα ότι:

«Οι παραπάνω αναφορές για την Λευκοθέα Καλλονή, τη λατρεία του Ποσειδώνα Έναλου στο Μεσόγειον Έρμα, την από τον γιο του Ποσειδώνα ονομαζόμενη πόλη Γέρον ⁽²⁸⁾ νότια της Αρίσβης και για τους Καλληνεῖς, σε συνδυασμό με το ναό της Αφροδίτης στην Πύρρα και στα κατά την αρχαιότητα διενεργούμενα Καλλιστεία της Λέσβου, μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι:

Η θεά Αφροδίτη-Καλλονή, η Λευκοθέα της Λέσβου, η θυγατέρα του Σμινθέως, έδωσε το όνομα στα Καλλιστεία, στους Καλληνείς, στον Κόλπο, στον Κάμπο, στο Παλιόκαστρο Καλλονής, στην βραχονησίδα πριν από το στόμιο του Κόλπου, στο ακρωτήριο ανατολικά της εισόδου και στην επί Γατελούζων ευδαίμονα πόλη της Καλλονής». ⁽²⁹⁾

Φωτο 5

Στρατιωτικός χάρτης Κόλπου Καλλονής

Στον εικονιζόμενο στρατιωτικό χάρτη διακρίνονται οι ονομασίες:

"Kalloni" για την σημερινή κωμόπολη, η οποία πρωτο-αναφέρεται ιστορικά από τον Αντιβασιλέα του Βυζαντίου Ιωάννη Κατακουζηνό το 1334, όπου εξιστορεί την εκστρατεία του Βασιλέα Ανδρόνικου Παλαιολόγου εναντίον του Γενουάτη Άρχοντα της Νέας Φώκαιας Δομένικου Κατάνια που είχε καταλάβει τη Λέσβο. Η Καλλονή κατεστράφη ολοσχερώς το 1450 όταν ο Τούρκος Σουλτάνος Μουράτ Β' έστειλε ένα μεγάλο στόλο με τον Βούλγαρο εξωμότη Αρχιναύαρχο Μπαλτάογλου και "οι άνδρες του απήγαγαν περισσότερες από 3000 ψυχές, έσφαξαν πολλά κοπάδια, κατέστρεψαν την ακμάζουσα πόλη της Καλλονής και προξένησαν καταστροφές αξίας μεγαλύτερης των 150.000 δουκάτων". ⁽³⁰⁾

Το 1850, κατά τον Σταυράκη Αναγνώστη, η Αχερώνη και τα «άλλα έξι Χωριά και μετ' αυτής επτά, ονομάζονται όλα "Χωριά της Καλλονής"». ⁽³¹⁾

Το 1900, κατά τον Σταύρο Καρυδώνη «υπάρχουσι νυν επτά χωριά, μικρόν απ' αλληλων διέχοντα, ίδιον έχοντα έκαστον όνομα και κοινήν τήν προσωνυμίαν "Καλλονή"» ⁽³²⁾

Μετά την απελευθέρωση του 1912 από την τουρκοκρατία, η Αχερώνη, η μέχρι τότε πρωτεύουσα των επτά χωριών της Καλλονής, μετονομάστηκε σε Καλλονή.

"Skala Kallonis" το επίνειο, που μέχρι το 1912 ονομαζόταν Αγία Άννα.

"KOLPOS KALLONIS", αντί των ονομάτων "Πυρραίων Εύριπος και Μεσόγειον Έρμα.

Φωτο 6

Βραχονησίδα "Καλλονή" στο στόμιο του Κόλπου Καλλονής

"Vrach. Kalloni", Βραχονησίδα Καλλονή και "Ak. Kalloni", Ακρωτήρι Καλλονή, για τα οποία οι μαθητές του Λυκείου Πολιχνίτου έγραψαν το 2003 σε εργασία τους: "Ξεκινώντας από το στόμιο του Κόλπου, συναντάμε τον φύλακα της εισόδου του. Τον Γαρμπιά ή Γαρμιά ή Καλλονή. Το νησάκι αυτό -έξω από τον κόλπο- φράσσει το στόμιό του, δυσκολεύοντας την είσοδο στα πλοία. Απέχει 550 μέτρα από την πλησιέστερη ακτή, το ακρωτήριο Καλλονή στην ανατολική ακτή της εισόδου στον κόλπο". ⁽³³⁾

Το ακρωτήριο ονομάζεται και Γέρο Κάβος ή Γεροράχη που ίσως μνημονεύουν τον γέρο Ποσειδώνα.

Φωτο 7

"Kalloni Island" και "Cape Kalloni" στο χάρτη του Captain Richard Copeland το 1834

Στον από το 1834 εικονιζόμενο χάρτη του πλοιάρχου Richard Copeland, που τυπώθηκε στο Λονδίνο, διακρίνουμε το σχέδιο της εισόδου του Κόλπου Καλλονής, με την έξω από το στόμιο βραχονησίδα, να γράφεται ως: "Kalloni Island (Garbia)" και με το Ακρωτήριο ανατολικά από το στόμιο να γράφεται ως: "Cape Kalloni".

Επίσης στο χάρτη διακρίνουμε ότι από το Ακρωτήριο Καλλονή, το βάθος της θάλασσας αρχίζει απότομα από τα 5 μέτρα και προχωρώντας βορειοανατολικά στην είσοδο του Κόλπου, στο Ακρωτήριο "Πέραμα", πριν από την παραλία της Νυφίδας, φθάνουμε σε βάθος 24 μέτρων. ⁽³⁴⁾

Το παραπάνω επιβεβαιώνει την καταγραφή του Ευφορίωνος στο μύθο της Απριάτης, που προανέφερα στην παραπομπή 15, όταν χάθηκε "στη θάλασσα πού ήταν βαθιά κοντά στην ακτή" κυνηγημένη από τον ήρωα της Λέσβου Τράμβηλο τον Τελαμώνιο, το 1194 π. Χ.

Η Λατρεία της Αφροδίτης Καλλονής- της Λευκοθέας της Λέσβου- της θυγατέρας του Σμινθέως, ήταν έντονη στον Κόλπο Καλλονής σύμφωνα με τις εξής αναφορές:

Ο φιλόσοφος Κλεάνθης σχολιάζοντας τον Γ 64 στίχο της Ιλιάδας: «Μή μοι δῶρ' ἔρατά πρόφερε χρυσῆς Ἀφροδίτης», γράφει: «ἐν Λέσβῳ οὔτω τιμᾶσθαι χρυσοῖν Ἀφροδίτην». ⁽³⁵⁾

Και ο Γεώργιος Ρουσιάδης για τον ίδιο στίχο σημειώνει: «Τινές μὲν παράγουσι τό ἐπίθετον τῆς Θεᾶς τοῦτο ἐκ τοῦ χρυσοῦ τῆς Ἑριδος μήλου· ἄλλοι δέ θέλουσιν ὅτι οὔτω ἐκαλεῖτο παρὰ τῶν Παφίων· καί ἄλλοι πάλιν ὅτι ἀπό τοῦ ἐν Λέσβῳ χρυσοῦ αὐτῆς ναοῦ ἐπωνομάσθη χρυσή». ⁽³⁶⁾

Τον 6^ο αιώνα μ. Χ. ο Στέφανος Βυζάντιος σημειώνει: «Χρῦση· καί τῆς Λεσβίας τόπος».

Η Σαπφώ που ὕμνησε την Χρυσή Αφροδίτη και το κάλλος δεν τραγουδά τυχαία τη «χαριτωμένη καλλονή» στο επιθαλάμιο: «ὦ κάλ', ὦ χαρίεσσα...» που παραθέτω μεταφρασμένο: ⁽³⁷⁾

Ω καλλονή, ω χαριτωμένη,
σ' εσένα πρόεπον τα εγκώμια της Λεσβίας ποιήτριας
μ' εσένα αξίζει να παίζει η χρυσή Αφροδίτη και οι Χάριτες
με τους τριανταφυλλένιους αστραγάλους... ⁽³⁸⁾

Φωτο 8

Νόμισμα Πύρρας, 4^{ος} π. Χ αιώνας, η Λευκοθέα-Καλλονή και η Αίγα

Στη φωτογραφία που παρατίθεται στο κείμενο εικονίζεται πιθανά η θεά Αφροδίτη-Καλλονή, η Λευκοθέα της Λέσβου, η όμορφη θεά του αφρού της θάλασσης, σε ένα νόμισμα της Πύρρας, από τον κατάλογο Νομισμάτων του Βρετανικού Μουσείου, του 1894, όπου αναγράφεται: «ΠΥΡΡΑ, 4^{ος} αιώνας π. Χ., μπρούντζος, γυναικεία κεφαλή (Αφροδίτης;) που φορά σφενδόνη, σκουλαρίκια και περιδέριο και στην πίσω πλευρά Αίγα και τα αρχικά ΠΥΡ». ⁽³⁹⁾

Υποστηρίζω ότι η κατά το 2^ο μ. Χ. αιώνα αναφερομένη Αίγα από τον Λόγγο, η θηλάζουσα τον Δάφνι, παραπέμπει στην Αίγα του παραπάνω νομίσματος της Πύρρας, του 4^{ου} π. Χ. αιώνα.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η εικονιζόμενη Λευκοθέα φορεί σφενδόνη, σκουλαρίκια και περιδέριο όπως απαιτούσε ο χρησμός που αναφέρει ο Πλούταρχος και σημείωσα στην τελευταία φράση της παραπομπής υπ' αριθμ. 3: "τὴν ἐστόλισαν λοιπὸν μὲ χρυσὰ κοσμήματα καὶ ὠραῖα φορέματα, καί, ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸν ὀρισθέντα τόπον ἔμελλον νά προσευχηθοῦν καὶ νά τὴν ρίψουν εἰς τὴν θάλασσαν".

Φωτο 9

Θυσία του Ταύρου με την ευχή του Ιερέα

Αυτή τη λεπτομέρεια ακολουθούν, στο πανάρχαιο έθιμο της θυσίας του ταύρου, οι Λέσβιοι στα χωριά της Επαρχίας Μηθύμνης, όταν πριν τον θυσιάσουν, τον στολίζουν και καλούν τον ιερέα να διαβάσει την ευχή. Κλείνοντας παραθέτω μεταφρασμένο τον Ορφικό Ύμνο προς τη Λευκοθέα:

Τῆ Λευκοθέα προσκαλῶ, τὴν κόρη τοῦ Κάδμου, τῆ σεμνῆ θεά, τὴν ἰσχυρὴ τροφὸ τοῦ καλλιστέφανου Διόνυσου. Ἄκουσέ με, θεά, ἐσύ πού κυβερνᾷς τὸν βαθύστερνο πόντο, πού παίζεις μὲ τὰ κύματα καὶ εἶσαι τῶν θνητῶν σῶτειρα μεγίστη, διότι ἀπό σένα ἐξαρτᾶται ἡ ἀσταθῆς ὀρμὴ τῶν πλοίων πού διατρέχουν τὸ πέλαγος καὶ μόνον ἐσύ λυτρώνεις τοὺς ἀνθρώπους ἀπό τὸν οἰκτρό θάνατο στῆ θάλασσα, πρὸς ὅσους προστρέχεις ὡς σωτήρια φίλη. Ἀλλά, ὦ θεά δέσποινα, μακάρι νά ἔλθεις μὲ εὐχάριστη διάθεση καὶ νά φέρεις οὔριο ἄνεμο πού ἐπιταχύνει τὴν πορεία, ἐπειδὴ εἶσαι ἀρωγὸς στὰ καλοφτιαγμένα πλοῖα καὶ στοὺς θαλασσοτάξιδους μῦστες. ⁽⁴⁰⁾

Παραπομπές

1.- Πλούταρχος, 1ος μ. Χ. αιώνας, Τῶν Ἑπτὰ Σοφῶν Συμπόσιον. Κεφάλαιο 20 «Περὶ Ἐνάλου θρῦλος: Ἔφη τοίνυν ὁ Πιπτακός ἐνδοξον εἶναι καὶ μνημονευόμενον ὑπὸ πολλῶν τὸν λόγον. χρησιμοῦ γὰρ γενομένου τοῖς οἰκίζουσι Λέσβον, ὅταν ἔρματι πλέοντες προστύχωσιν ὃ καλεῖται Μεσόγειον, τότε ἐνταῦθα Ποσειδῶνι μὲν ταῦρον, Ἀμφιτρίτῃ δὲ καὶ Νηρηίσι ζῶσαν καθεῖναι παρθένον. ὄντων οὖν ἀρχηγῶν ἑπτὰ καὶ βασιλέων, ὀγδόν δὲ τοῦ Ἐχελάου πυθοχρήστου τῆς ἀποικίας ἡγεμόνος, οὗτος μὲν ἠίθεος ἦν ἔτι, τῶν δὲ ἑπτὰ κληρουμένων, ὅσοις ἄγαμοι παῖδες ἦσαν, καταλαμβάνει θυγατέρα Σμινθέως ὁ κλῆρος, ἣν ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ κοσμήσαντες ὡς ἐγένοντο κατὰ τὸν τόπον, ἐμελλον εὐξάμενοι καθήσειν».

2.- Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας του Ιωάννου Σταματάκου: ἔρμα-ατος, τό ἔρεισμα, ὑποστήριγμα, μεταφορικῶς ἔρμα πόλης=ἔρεισμα πόλεως (προστάτης, ὑπερασπιστής, πόλεως), λατινιστί columen. 2.- ὕφαλος, σκόπελος, θαλάσσης, ὅπου ἐνδέχεται νά προσαράξη πλοῖον τι // ὡσαύτως ὕψωμα, λόφος, σωρός χωμάτων (κοινῶς "τούμπα"). 3.-ἔρμα (κοινῶς "σαβούρα") πλοίων.- Π "μελαινέων ἔρμ' ὀδυνάων" (Δ. 117): ἐπὶ ὀξέος βέλους ὡς πηγῆς ὀξυτάτων πόνων.- ΠΙ ἔρματα =ἐνώτια (=σκουλαρίκια), συγγενῆς τῷ ὄρμος // γενικῶς, περιδέριον, ταινία, // ἄλυσις.

3.-Για τη λέξη "ἔρμα" παραθέτω τις πέντε παρακάτω καταγραφές του Ομήρου και εντός παρενθέσεων τις αντίστοιχες μεταφράσεις κατά σειρά από τους Αδαμάντιο Κοραή, Γεώργιο Ρουσιάδη, Δημήτρη Μαρωνίτη και Ζήσιμο Σιδέρη: Α. 486: "ὑπὸ δ' ἔρματα μακρὰ τάνυσσαν" (ὑπέστρωσαν, ὑπέθηκαν **ἐρείσματα, στηρίγματα**). Β. 154: "ὑπὸ δ' ἦρεον ἔρματα νηῶν" (τὰ **ὑπερείσματα** οἱ μὲν, ἔσπευδον νά σηκώσουν). Δ. 117: "μελαινέων ἔρμ' ὀδυνάων" (μαύρην **φωλιά** θανάτου). Π. 549: "ἐπεὶ σφισιν ἔρμα πόλης ἔσκε καὶ ἀλλοδαπὸς περ ἑών" (πού εἶχαν **προπύργιο** τῆς πόλης τους τὸν Σαρπηδόνα, κι ἄς ἦτανε ἀλλοδαπός). ψ. 121: "ἡμεῖς δ' ἔρμα πόλης ἀπέκταμεν" (μα εμεῖς **του τόπου τη ζωῆ**, τα πρώτα αρχοντοπαῖδια στο Θιάκι ξεπαστρέψαμε).

4.- Στράβων, Γεωγραφικά, βιβλίο ΙΓ, Κεφάλαιο 1, παράγραφος 1.3.

5.-Ψευδο-Ηρόδοτος, 2^{ος} αιώνας μ. Χ., Περὶ Ομήρου γενέσιος: "Ἀπὸ γὰρ τῆς εἰς Ἴλιον στρατείας, ἣν Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος ἡγειραν, ἔτεσιν ὕστερον ἑκατόν καὶ τριάκοντα Λέσβος ὠκίσθη κατὰ πόλεις, πρότερον ἐοῦσα ἄπολις".

6.- Ερατοσθένης ο Κυρηναίος, (275-195 π. Χ.), Ἕλλην μαθηματικός, γεωγράφος και αστρονόμος υπολόγισε ὅτι η εκστρατεία της Τροίας πραγματοποιήθηκε τη δεκαετία 1194-1184 π. Χ.

7.-Ομήρου Ἰλιάς. Ι. 128-130: "δώσω δ' ἑπτὰ γυναικας ἀμύμονα ἔργα ἰδυίας, Λεσβίδας, ἄς ὅτε Λέσβον ἐϋκτιμένην ἔλεν αὐτός ἐξελόμην, αἶ κάλλει ἐνίκων φύλα γυναικῶν".

8.- Karl Tumpel, Lesbiaka. 1. Ἑπτὰ Λεσβίδες, Philologus, τεύχος 49 (1989), σελ. 126.

9.-Χ. Β. Χαρίσης κ. ά., Η αρχαία Αγαμήδη, Λεσβιακά τόμος ΙΘ, 2002, σελ. 195-212.

10.- Άρης Κυριαζής, Ο Δάφνις και η Χλόη ερωτεύθηκαν στην Πύρρα του Κόλλου της Λευκοθέας Καλλονής, Λεσβιακό Ημερολόγιο 2013, σελ. 139-162.

11.- Πλούταρχος, Πότερα τῶν ζῶων φρονιμώτερα. 984ε: «Ἐναλον δὲ τὸν Αἰολέα Μυρσίλος ὁ Λέσβιος ἱστορεῖ, τῆς Σμινθέως ἐρῶντα θυγατρὸς ῥιφείσης κατὰ χρησμόν τῆς Ἀμφιτρίτης ὑπὸ τῶν Πενθιλιδῶν, καὶ αὐτόν ἐξαλλόμενον εἰς τὴν θάλασσαν ὑπὸ δελφίνου σῶον ἐξενεχθῆναι πρὸς τὴν Λέσβον».

12.- Αθήναιος ο Σοφιστής, Δειπνοσοφισταί. Βιβλίο 11, παράγρ.15. (2^{ος} μ. Χ. αιώνας): «τὸν Ἐναλον καὶ διηγείσθαι τὸν τρόπον, ὅτι ἡ μὲν παρθένος παρὰ ταῖς Νηρηῖσι διέτριβεν, αὐτὸς δὲ τὰς τοῦ Ποσειδῶνος ἔβοσκεν ἵππους· καὶ ποτε (καὶ) κύματος ἐπιφερομένου μεγάλου συγκολυμβήσαντα αὐτόν ἐκβῆναι ἔχοντα κύπελλον χρυσοῦ οὕτω θαυμασίου ὡς τὸν παρ' αὐτοῖς αὐτῷ παραβαλλόμενον οὐδὲν διάφορον εἶναι χαλκοῦ».

13.- Lucius Annaeus Cornutus Phil., 1^{ος} μ. Χ. αιώνας, De natura deorum, page 44, line 16-21: «καλοῦσιν δὲ τὸν Νηρέα καὶ ἄλιον γέροντα διὰ τὸ ὥσπερ πολιάν ἐπανθεῖν τοῖς κύμασι τὸν ἀφρόν· καὶ γὰρ ἡ Λευκοθέα τοιοῦτον τι ἐμφαίνει, ἣτις λέγεται Νηρέως εἶναι, δηλονότι τὸ λευκόν τοῦ ἀφροῦ».

14.- Etymologicum Magnum. Kallierges p. 561, l. 44: «"Λευκοθέα": ἡ Ἰνώ· ὅτι ἐμμανῆς γενομένη, διὰ τοῦ λευκοῦ πεδίου θεοῦσα (ὃ ἐστὶ περὶ τὴν Μεγαρίδα) ἑαυτὴν εἰς τὴν θάλασσαν ἔρριψε. Μυρσῖνος δὲ οὐ μόνον τὴν Ἰνώ Λευκοθέαν φησίν, ἀλλὰ καὶ τὰς Νηρηίδας Λευκοθέας ὀνομάζει».

15.- Παρθένιος, 1^{ος} μ. Χ. αιώνας, Περὶ Ἐρωτικῶν Παθημάτων, Κεφάλαιο 26. Περὶ Ἀπριάτης.

Ιστορεῖ Εὐφορίων Θρακί: «὘ν δέ Λέσβῳ παιδός Ἀπριάτης Τράμβηλος ὁ Τελαμῶνος ἐρασθεῖς πολλά ἐποιεῖτο εἰς τό προσαγαγέσθαι τήν κόρην· ὡς δέ ἐκείνη οὐ πάνυ ἐνεδίδου, ἐνενοεῖτο δόλω καί ἀπάτη περιγενέσθαι αὐτῆς· πορευομένην οὖν ποτε σύν θεραπευιδίοις ἐπί τε τῶν πατρῶων χωρίων, ὃ πλησίον τῆς θαλάσσης ἔκειτο, λοχήσας εἶλεν· ὡς δέ ἐκείνη πολύ μᾶλλον ἀπεμάχετο τῆς παρθενίας, ὀργισθεῖς Τράμβηλος ἔρριψεν αὐτήν εἰς τήν θάλασσαν· ἐτύγχανε δέ ἀγγιβαθῆς οὖσα· καί ἡ μὲν ἄρα οὕτως ἀπολώλει· τινές μέντοι ἔφασαν διωκομένην ἑαυτήν ῥῖψαι. Τράμβηλον δὲ οὐ πολὺ μετέπειτα τίσις ἐλάμβανεν ἐκ θεῶν: ἐπειδὴ γὰρ Ἀχιλλεὺς ἐκ τῆς Λέσβου πολλὴν λείαν ἀποτεμόμενος ἤγαγεν, οὗτος, ἐπαγαγομένων αὐτὸν τῶν ἐγχωρίων βοηθόν, συνίσταται αὐτῷ. Ἐνθα δὴ πληγεὶς εἰς τὰ στέρνα παραχρῆμα πίπτει: ἀγάμενος δὲ τῆς ἀλκῆς αὐτὸν Ἀχιλλεὺς ἔτι ἔμπνουν ἀνέκρινεν ὅστις τε ἦν καὶ ὀπόθεν: ἐπεὶ δὲ ἔγνω παῖδα Τελαμῶνος ὄντα, πολλὰ κατοδυράμενος ἐπὶ τῆς ἡϊόνος μέγα χῶμα ἔχωσε. Τοῦτο ἔτι νῦν ἡρώον Τραμβήλου καλεῖται".

16.- Ἄρης Κυριαζῆς, Η Νυφίδα του Κόλπου Καλλονῆς, εφημερίδα Μυτιλήνης "Εμπρός" 15-9-2012.

17.- Etymologium Gudianum, Kappa 289, line 37: Αριστοφάνης 4ος π. Χ. αἰὼν Εἰρήνη: «ἀλλ' εἶ τις ὑμῶν ἐν Σαμοθράκῃ τυγχάνει μεμνημένος, νῦν εὐξαιο καλλονῆ».

18.- Ιωάννης Συκουτρῆς, Πλάτωνος Συμπόσιον. Ακαδημία Αθηνῶν, Αθήνα 1934, σελ. 206b.

Μεάφραση τῆς ἀπὸ το 385 π. Χ. ἀναφορᾶς του Πλάτωνα: «Μοῖρα οὖν καὶ Εἰλείθια ἡ Καλλονῆ ἔστι τῇ γενέσει».

19.- Andreas Woyke, Διδακτορική διατριβή στο Πανεπιστήμιο του Siegen, 2004.

20.- Hermann Usener, «Kallone». Rheinisches Museum, 23, pages 316-377. Unten I.

21.- Tumpel Karl, Ausführliches Lexikon Griechischen und Römischen Mythologie. Herausgegeben von Wilhelm Roscher. Leipzig 1890, τ. Β λήμμα: Kallone (Καλλονή) σ. 936-937.

22.- Emily Shields, The Cults of Lesbos, Wisconsin 1917, page 42: ἀναφορά στην καταγραφή του Ernestus Sittig στο βιβλίο De Graecorum Nominibus Theoporis Halle 1911 p. 167.

23.- Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάνικα, Αθήνα 1978, τόμος 23, λήμμα: Έναλος.

24.- Μητροπολίτης Παραμυθίας Αθηνάγορας, "Καλλονή- Ἀχερών" Δελτίον Περιοδικόν τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Μηθύμνης, Παράρτημα Ι΄ 1938 σελ. 102-114.

25.- Βάσος Καπάντας, Περιοδικό «Λεσβιακά». Τόμος Ι, Μυτιλήνη 1987, σελίδες 160-163.

26.- Ἄρης Κυριαζῆς, Ἡ Ἀχερώνη τοῦ Ἀχερώνα καὶ οἱ Καλληνεῖς τῶν Καλλιστείων. Λεσβιακό Ημερολόγιο 2012, σελ. 116.

27.- Guy Labarre, Les cites de Lesbos aux epoques hellenistique et imperiale. Vol. 1 Paris p. 393.

28.- Στέφανος Βυζάντιος, Γεωγραφικό λεξικό «Εθνικά». Λειψία 1825, σ. 91: «Γέρον, πόλις ἢ κώμη Λέσβου, ἀπὸ Γέρονος τοῦ Ποσειδῶνος. (τό ἐθνικόν ὁμοφώνως) καὶ θηλυκῶς Γερηνίς».

29.- Αριστείδης Κυριαζῆς-Κωνσταντίνα Βάκκα, Ἡ Θεά Καλλονή καὶ ὁ Λέσβιος ἥρωας Γέρον, υἱός τοῦ Ποσειδῶνος, Περιοδικό "Τα Καλλονιάτικα" τεύχος 149 σελ. 12.

30.- Αναγνωστοπούλου Μαρία, Οι Γατελούζοι τῆς Λέσβου, Λεσβιακά, τ. Ε΄ 1966, σελ. 87, μετάφραση τοῦ ἔργου τοῦ William Miller "Essays on the Latin Orient", Cambridge 1921, σελ. 313-353.

31.- Σταυράκης Αναγνώστης, Η Λεσβιάς Ωδή, Σμύρνη 1850, σελ. 158.

32.- Σταύρος Καρυδῶνης, Τά ἐν Καλλονῇ τῆς Λέσβου Ἱερά Σταυροπηγιακά Πατριαρχικά Μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου, Κωνσταντινούπολις 1900, σελ. 22.

33.- Λύκειο Πολιχνίτου, υπεύθυνος καθηγητῆς Νικέλλης Στρατῆς, Χημικός-Λυκειάρχης, Βιβλιοεργασία: "Ένας υπέροχος φίλος, ὁ Κόλπος Καλλονῆς", τεύχος 3, Δεκέμβριος 2003.

34.- Ἐνθετος χάρτης τῆς Εἰσόδου τοῦ Κόλπου Καλλονῆς στον ναυτικό χάρτη (Admiralty Chart) τῆς Λέσβου με τίτλο: Mityleni Island with the Gulfs Adramyti and Sandarli, Επισκοπούμενος ἀπὸ τοὺς Captain Richard Copeland, (Royal Navy Her Majesty's Ship, "Beacon" 1834) καὶ Captain T. Spratt (R. N. C. B., 1863) σε ἐκδοση τοῦ γραφείου υδρογραφίας τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τοῦ 1860 με ἐποπτεία τοῦ Captain Washington καὶ ἐπαναχάραξη στο Λονδίνο το 1877.

35.- Κλεάνθης, 4^{ος} π. Χ. αἰὼν, Testimonia et fragmenta, Fragment 544 line 1.

36.- Γεώργιος Ρουσιάδης, Ὀμήρου Ἰλιάς. Τμήμα Γ, Βιέννη 1817, σελ. 17.

37.- J. M. Edmonds, Lyra Graeca. Volume 1, London 1922 page 292: «ὦ κάλ' ὦ χαριεσσα»

38.- ό. π. σελ. 290: Ήμέριου Λόγοι 9.19 (p. 84 Colonna): «ὦ καλή, ὦ χαρίεσσα ἄπρέπει γάρ σοι τά τῆς Λεσβίας ἐγκώμια. σοί μὲν γάρ ῥοδόσφυροι χάριτες χρυσοῦ τ' Ἀφροδίτη συμπαίζουσιν».

39.- Warwick Wroth, Catalogue of the Greek coins of Troas, Aeolis, and Lesbos. 1894, p. 216.

40.-Ορφικός ύμνος Λευκοθέας (Θυμίαμα αρώματα): "Λευκοθέαν καλέω Καδμηίδα, δαίμονα σεμνήν, εὐδύνατον, θρέπτειραν ἐυστεφάνου Διονύσου. κλυθι, θεά, πόντοιο βαθυστέρνου μεδέουσα, κύμασι τερπομένη, θνητῶν σῴτειρα μεγίστη· ἐν σοὶ γὰρ νηῶν πελαγοδρόμος ἄστατος ὄρμη, μούνη δὲ θνητῶν οἰκτρὸν μόρον εἶν ἄλλι λύεις, οἷς ἂν ἐφορμαίνουσα φίλη σωτήριος ἔλθοις. ἀλλά, θεὰ δέσποινα, μόλοις ἐπαρωγὸς ἐοῦσα νηυσὶν ἐπ' εὐσέλμοις σωτήριος εὐφρονη βουλή, μύσταις ἐν πόντῳ ναυσίδρομον οὔρον ἄγουσα".

Αριστείδης Στυλ. Κυριαζής
aristeidis2007@gmail.com

Λεζάντες Φωτογραφιών

Φωτο 1.-Χάρτης του Αρχαιολόγου Ιωάννη Κοντή με τις αρχαίες πόλεις

Φωτο 2.- Ποσειδών και Αμφιτρίτη του Giani Felice, 1802

Φωτο 3.- Λευκοθέα και Βάκχος, σχέδιο αγάλματος του Ιρλανδού John Henry Foley

Φωτο 4.- Η Λευκοθέα-Ινώ στο Λούβρο, του Γάλλου Jean-Jules Allasseur, 1862

Φωτο 5.- Στρατιωτικός χάρτης Κόλπου Καλλονής

Φωτο 6.- Βραχονησίδα "Καλλονή" στο στόμιο του Κόλπου Καλλονής

Φωτο 7.- "Kalloni Island" και "Cape Kalloni" στο χάρτη του Captain Richard Copeland το 1834

Φωτο 8.- Νόμισμα Πύρρας, 4^{ος} π. Χ αιώνας, η Λευκοθέα-Καλλονή και η Αίγα

Φωτο 9.- Θυσία του Ταύρου με την ευχή του Ιερέα